

dr hab. Włodzimierz Fehler prof. uczelni
Instytut Nauk o Bezpieczeństwie
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny
w Siedlcach

Warszawa, 05. 06. 2020r.

Recenzja

pracy doktorskiej mgr. Roberta Bańskiego pt. **„System polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej”**

Polska podobnie jak i szereg innych państw musi sprostać wielu wyzwaniom i umiejętnie minimalizować oraz zwalczać zagrożenia w sferze bezpieczeństwa energetycznego. Wiążą się one m.in. z uzależnieniem od importu, niedostateczną dywersyfikacją źródeł zaopatrzenia, niestabilnymi cenami surowców energetycznych, dynamicznie rosnącym światowym popytem na energię. Istotnym zagadnieniem w obszarze kształtowania polityki energetycznej są także turbulencje w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego i międzynarodowego zarówno państw producentów surowców energetycznych jak i tych przez których terytoria są one transferowane. Inne nie mniej ważne kwestie to: konieczność zmierzenia się polskiej energetyki z zagrożeniami dla klimatu, niski poziom postępów w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej, konieczność szerszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Z racji członkostwa w Unii Europejskiej bardzo ważnym elementem polityki energetycznej jest również zapewnienie przejrzystości polskiego rynku energii oraz jego dalsza integracja. Z tej unijnej perspektywy polska polityka energetyczna musi sięgać po środki właściwe dla stworzenia zintegrowanego rynku energii, zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii oraz stabilnego funkcjonowania i rozwoju sektora energetycznego. Warto pamiętać, że wobec narastających wyzwań w sferze energetycznej w 2014 roku Rada Europejska za jeden z priorytetów uznała stworzenie unii energetycznej. W rezultacie w lutym 2015 r. szef Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker przedstawił jej podstawowe założenia. Po przyjęciu unii energetycznej w ramach UE dąży się do osiągnięcia następujących celów polityki

energetycznej:

- zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku energii oraz zagwarantowania połączeń międzysystemowych;
- zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii;
- zwiększenia efektywności energetycznej i oszczędności energii;
- dekarbonizacji gospodarki i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną ;
- promowania rozwoju nowych i odnawialnych źródeł energii;
- lepszego dostosowania produkcji energii do zmian klimatu.

W kontekście poczynionych uwag stwierdzam, że dysertacja podejmuje aktualny i ważny problem badawczy. Jest on istotny nie tylko w aspekcie poznawczym ale także znaczący z punktu widzenia praktyki politycznej. Na sformułowanie takiej oceny wpływają dwa czynniki. Pierwszy to przedmiot analizowanej polityki czyli kwestia życiodajnej dla wszystkich sfer funkcjonowania państwa energii oraz tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie dostępu do źródeł własnych i sposobów jej pozyskiwania od dostawców tak aby zapewniły one zrównoważony i ciągły rozwój. Drugi to podmiot zaangażowany w proces formułowania i realizacji tej polityki jakim jest współczesne państwo polskie, które pozostając pod różnorodnymi wpływami wewnętrznymi warunkującymi jego politykę energetyczną, musi jednocześnie zadbać aby pozostawała ona w zgodzie z szeroko rozumianymi zobowiązaniami międzynarodowymi i potrzebami zintegrowanej Europy w której Polska funkcjonuje. Utylitarne znaczenie zawartych w rozprawie ustaleń dodatkowo zyskuje na wartości w obliczu aktywności Federacji Rosyjskiej w zakresie wykorzystywania rynku surowców energetycznych do realizacji imperialnych celów politycznych oraz kreowania korzystnego dla siebie środowiska bezpieczeństwa.

Oceniając strukturę rozprawy należy stwierdzić, że została ona ukształtowana w sposób spójny i logiczny. Zakres podjętej przez mgr. Roberta Bańskiego tematyki oraz reguły warsztatu politologicznego w pełni uzasadniają problemowy sposób ujęcia zagadnień. Doktorant precyzyjnie określił główny cel badań którym uczynił analizę struktury systemu polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz relacji występującymi pomiędzy jego elementami składowymi. Jako poprawne ocenić należy także przyjęte przez Doktoranta szczegółowe cele badawcze i hipotezy chociaż nie do końca zrozumiałe jest dwukrotne odnoszenie się do kwestii celów (s.6 oraz s.7.). W tym kontekście należy również zauważyć (nie deprecjonując zastosowanych rozwiązań), że bardziej właściwe byłoby sformułowanie

głównego problemu badawczego oraz problemów szczegółowych i zastosowanie podobnego rozwiązania w odniesieniu do hipotez. Jako uzasadnione należy uznać przyjęcie za teoretyczną podstawę badań paradygmatu realistycznego. Właściwie dobrane i zastosowane zostały również metody badawcze (analiza systemowa jako główna i pomocniczo analiza literatury przedmiotu oraz dokumentów).

Rezultaty badań opartych na syntetycznie ukazanych powyżej założeniach mgr R. Bański zaprezentował w liczącej 5 rozdziałów i obejmującej 211 stron wydruku komputerowego (w tym 4 mapy, 4 rysunki 10 tabel i 8 wykresów) rozprawie. Analiza strukturalna oraz treściowa wstępu umożliwia sformułowanie oceny, że autor dysertacji w sposób poprawny i dobrze uargumentowany ukazał merytoryczne przesłanki wyboru jej tematu. Ponadto czytelnie zostały określone: główny cel badawczy, cele szczegółowe oraz hipotezy. Pozytywnie należy ocenić również sposób przedstawienia zastosowanych metod badawczych i charakterystykę struktury rozprawy. Doktorant podjął także próbę (choć dość powierzchowną) analizy aktualnego stanu badań oraz charakterystyki i oceny bazy źródłowej wykorzystanej w pracy.

Rozważania zawarte w rozdziale pierwszym są skoncentrowane na określeniu podstawowych kategorii pojęciowych niezbędnych do prawidłowego identyfikowania pojęcia i zakresu systemu polityki energetycznej państwa. W pierwszej części tego rozdziału dokonano przedstawienia istoty systemu polityki energetycznej państwa. Analizy dotyczące tej kwestii zostały przeprowadzone (co należy ocenić jako zabieg właściwy) na tle energetycznego wymiaru bezpieczeństwa oraz zasygnalizowania wpływu jaki wywiera on na politykę prowadzoną przez państwo. Następnie podjęty został i dobrze ukazany problem zakresu systemu polityki energetycznej. W ostatniej części rozdziału autor dysertacji w syntetyczny ale treściwy i czytelny sposób scharakteryzował zestaw celów systemu polityki energetycznej państwa. W rezultacie powstała skonkretyzowana i uporządkowana siatka pojęciowa konsekwentnie stosowana w dalszych częściach rozprawy.

...Treści drugiego rozdziału dysertacji skupione są wokół uwarunkowań działalności systemu polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej. Dociekania badawcze w tej części rozprawy zogniskowane zostały wokół aspektów: politycznych, gospodarczych, ekologicznych i infrastrukturalnych. Taki zestaw czynników warunkujących funkcjonowanie analizowanego systemu uznać należy za dobrze wyselekcjonowany i odzwierciedlający rzeczywistość. W efekcie powstała bardzo wartościowa merytorycznie, usystematyzowana oraz dobrze

udokumentowana źródłowo charakterystyka elementów warunkujących kreowanie i działanie systemu polityki energetycznej RP. Istotny walor ustaleń zawartych w rozdziale drugim to także udana próba uchwycenia kwestii dynamiki i złożoności systemu polityki energetycznej.

W trzecim rozdziale dotyczącym podmiotów systemu polityki energetycznej Polski Doktorant wyodrębnił i poddał analizie trzy ich kategorie zidentyfikowane przez niego jako podstawowe dla systemu: administrację rządową, przedsiębiorstwa energetyczne oraz korporacje transnarodowe. Przyjęty podział należy uznać za słuszny albowiem uwzględnia on podmioty odpowiedzialne za kreowanie i wyznaczanie kierunków działania w zakresie polityki energetycznej Polski, podmioty realizujące tę politykę w wymiarze praktycznym czyli przedsiębiorstwa energetyczne. Uzasadnione jest także odniesienie się do roli ważnych graczy na rynkach energii czyli korporacji transnarodowych.

W rozdziale czwartym poświęconym prawnym podstawom systemu polityki energetycznej RP mgr R. Bański trafnie jako punkt wyjścia prowadzonej analizy zastosował egzegezę regulacji normatywnych o charakterze międzynarodowym. W tej części rozprawy Doktorant wyodrębnił również poziom analizy narodowych podstaw normatywnych systemu polityki energetycznej RP. W świetle zawartych w tym fragmencie dysertacji ustaleń badawczych należy zgodzić się z końcowymi wnioskami ujętymi w zakończeniu rozdziału wskazującymi że:

- system polityki energetycznej Polski dysponuje usystematyzowanym zbiorem norm zawartych w aktach prawnych wydawanych przez kompetentne organy;
- analizowany system jest kształtowany również przez strategiczne dokumenty programowe wyznaczające kierunki konceptualizacji i realizacji polityki energetycznej;
- istnieje synergia oraz spójność regulacji prawnych podejmowanych i wcielanych w życie w ramach systemu polityki energetycznej Polski.

W rozdziale piątym zostały przedstawione działania podejmowane przez podmioty badanego systemu w celu realizacji polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej. W ramach prowadzonych analiz uwzględniono działalność sektora przesyłowego, sektora wydobywczego oraz sektora magazynowania. W świetle poczynionych ustaleń ocena sformułowana przez Doktoranta mówiąca o dobrym współdziałaniu a nawet synergii poszczególnych sektorów chociaż może wydawać się zbyt optymistyczna jest dobrze udokumentowana.

Treść merytoryczna i forma metodologiczna poszczególnych części rozprawy pozwala wysoko ocenić jakość badań przeprowadzonych przez mgr. R. Bańskiego. Ich dobry poziom merytoryczny wiąże się z rzetelnie przeprowadzoną kwerendą biblioteczną i odpowiednim doбором na jej podstawie źródłowych publikacji oraz dokumentów. W rozprawie użyto w sposób właściwy politologicznych metod i technik badawczych. Potwierdzeniem ogólnej pozytywnej oceny oraz zauważalnym walorem dysertacji są syntetyczne podsumowania poszczególnych jej części co korzystnie wpływa na czytelność przekazu i pozwala uwypuklić duży wysiłek badawczy autora dysertacji.

Bazując na wynikach badań przedstawionych w kolejnych rozdziałach rozprawy w jej zakończeniu mgr R. Bański dokonał szeregu uogólnień wskazując m.in. na to że:

- realizacja polityki energetycznej ma znamiona systemu, w praktyce bowiem działalność zarówno organów państw, przedsiębiorstw jak i korporacji transnarodowych decyduje o tym, że polityka ta de facto tak w zakresie konceptualizacji jak i realizacji oparta jest na rozwiązaniach systemowych, świadczą o tym regulacje normatywne, jak również wyodrębnienie poszczególnych elementów systemu;

- polityka energetyczna Rzeczypospolitej Polskiej może być analizowana w kategoriach systemu, w ramach którego da się wydzielić w sposób logiczny i spójny podmioty, normy oraz relacje;

- wypracowanie reguł postępowania i współpracy pomiędzy podmiotami systemu polityki energetycznej sprzyja realizacji wspólnych przedsięwzięć w zakresie zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w energię.

Dodatkowo mgr R. Bański przedstawił szereg uwag na bazie których można wyspecyfikować kilka wniosków szczegółowych wskazujących na to że:

- system polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej ma charakter autonomiczny co jest związane z samodzielnym definiowaniem celów ;

- cele systemu są określane przez ośrodek decyzyjny, mają realny charakter, uwzględniają specyfikę systemu oraz długi horyzont czasowy, ponadto są ściśle związane z interesem narodowym;

- system polityki energetycznej dąży nie tylko do adaptacji do czynników go warunkujących, ale podejmuje również działania aktywne.

Biorąc pod uwagę rezultaty analiz oraz konkluzje dotyczące zagadnień podjętych w dysertacji, uwzględniając także zastosowane w ich ramach argumenty, finalne ustalenia badawcze przedstawione w zakończeniu należy uznać za merytorycznie uzasadnione i poprawne chociaż nadmiernie rozproszona forma ich przedstawienia zasługuje na krytykę.

Jeżeli chodzi o bazę źródłową dysertacji to została ona ujęta w ramach liczącej 13 stron bibliografii. Jest ona różnorodna i reprezentatywna dla tematyki rozprawy. Bibliografię podzielono na: akty prawne, dokumenty i opracowania, monografie i artykuły naukowe oraz źródła internetowe. Taki sposób systematyzacji należy ocenić jako poprawny metodologicznie i właściwie wpływający na czytelność rozprawy. Na pozytywne podkreślenie zasługuje to, że znaczna część wskazanych w bibliografii opracowań i materiałów to pozycje stosunkowo nowe jak dotąd w szerszym zakresie nie wykorzystywane. Odnosząc się do pozostałych kwestii bibliograficznych należy dodać, że mgr R. Bański dobrze opanował reguły warsztatu naukowego związane z tworzeniem i opisywaniem tabel, rysunków, map i wykresów którymi w sposób czytelny i merytorycznie przemyślany zilustrował tekst rozprawy. Większych zastrzeżeń nie rodzi także sposób sporządzania i używania przypisów. Stosowany w rozprawie aparat pojęciowy generalnie ma charakter politologiczny chociaż co należy podkreślić z uznaniem w odpowiedni sposób jest uzupełniany pojęciami ekonomicznymi, terminologią z zakresu stosunków międzynarodowych oraz nauk o bezpieczeństwie. Język używany w dysertacji ma charakter naukowy i nie zawiera zwrotów publicystycznych. Bazując na przedstawionych powyżej ocenach częściowych można wyrazić opinię, że stanowiąca obiekt recenzji rozprawa doktorska jest oryginalnym i merytorycznie dojrzałym rozwiązaniem problemu badawczego. Jej kształt dowodzi dobrego przygotowania mgr. R. Bańskiego do realizowania badań naukowych.

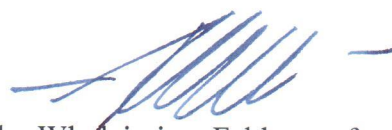
Konkluzje

Zrealizowane w trakcie przygotowania dysertacji badania oraz zaprezentowane na bazie ich wyników wnioski potwierdziły znaczenie podjętej problematyki. Założone cele badawcze oraz hipotezy a także wykonane w ramach ich weryfikacji analizy odpowiadają regułom metodologicznym obowiązującym w odniesieniu do prac doktorskich z zakresu nauk o polityce i administracji. Ukazane w poszczególnych częściach rozprawy rozważania posiadają naukowy charakter i są oparte o adekwatny tematycznie zestaw źródeł. Zarówno treści merytoryczne jak struktura rozprawy pozwalają na wyrażenie opinii, że mgr R. Bański

tak w trakcie konceptualizacji problematyki badań jak i na etapie przedstawiania ich wyników umiejętnie łączy podejście właściwe dla nauk o polityce administracji z dorobkiem innych dyscyplin naukowych. Zawartość i systematyzacja treści dysertacji dostarcza także dowodów na rzecz opanowania i umiejętności odpowiedniego stosowania przez Doktoranta podejścia opisowego, eksplanacyjnego i predykcyjnego. O dobrym przygotowaniu metodologicznym mgr. R. Bańskiego świadczy również celny wybór i poprawne wykorzystanie metod badawczych. Rozprawa zawiera szereg porządkujących i częściowo nowatorskich ustaleń i może być wykorzystana jako materiał źródłowy w badaniach dotyczących różnych aspektów polskiej polityki energetycznej.

Wniosek końcowy

Stanowiąca przedmiot recenzji dysertacja doktorska, obejmuje właściwie udokumentowane i przedstawione ustalenia w zakresie przyjętych celów badawczych oraz weryfikacji hipotez. Forma oraz sposób ich przygotowania i przedstawienia upoważnia do wyrażenia jednoznacznej opinii że autor rozprawy mimo wskazanych w recenzji niedociągnięć osiągnął odpowiedni poziom kompetencji badawczych. Uwypuklić należy także opanowanie umiejętności syntetycznego ujmowania wyników badań oraz budowanie na ich bazie celnych i merytorycznych wartościowych wniosków. W rezultacie przedstawionych ocen stwierdzam, że rozprawa spełnia warunki przewidziane przez ustawę o stopniach i tytułach naukowych i wnoszę o dopuszczenie mgr. Roberta Bańskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Włodzimierz Fehler prof. uczelni